

КОНОТОВАНІ КОМПАРАТИВНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ

Грималюк Анна Миколаївна,

асистент кафедри німецької філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

anna.hrymaliuk@pnu.edu.ua

Вступ. Серед численних фразеологічних одиниць (далі ФО) особливим розмаїттям експресивно-емоційних та оцінних конотацій відзначаються компаративні фразеологізми [2]. Фразеологізми з компаративним значенням існують у мові в готовому вигляді, із встановленою формою та загальноприйнятним значенням, тобто для них характерна стійкість та цілісність. Семантична особливість більшості таких ФО полягає у тому, що їх перший компонент зберігає своє актуальне значення, а другий – може повністю, або частково переосмислюватися, що перетворює його з елемента порівняння в елемент уточнення чи інтенсифікатора якості, котра міститься у першому компоненті [3].

Мета роботи – проаналізувати конотативний аспект обраного класу ФО на базі лексикографічної вибірки та реалізацію у текстовому вживанні на базі колекції корпусів Інституту німецької мови міста Маннгайм (Німеччина).

Матеріали та методи. Матеріалом для дослідження виступають компаративні ФО німецької мови, обрані із десяти лексикографічних джерел та тексти статей із різних рубрик німецької преси, які входять у базу корпусів IDS corpora або DeReCo після 2000 року [5]. У процесі роботи застосовувалися такі методи: 1) *лексикографічний аналіз* – використано під час складання словникової вибірки; 2) *контекстуальний аналіз* – ФО взаємодіють із контекстом, який вони забарвлюють та показують ступінь своєї конотованості; 3) *метод етимологічного аналізу* – для визначення походження окремих ФО;

4) *метод кількісних підрахунків* – застосовували для виконання арифметичних операцій з елементами вибірки, встановлювали частотність вживання конотованих ФО та домінантність семантичного поля «позитивне» або «негативне»; 5) *корпусний метод*, як одне із джерел емпіричного мовного матеріалу.

Результати та обговорення. У нашій роботі ми виділили компаративні фразеологізми на позначення позитивних та негативних якостей формально марковані фразотворчими компонентами *wie, als, als ob* тощо: *Aussehen wie der dumme Junge von Meißen; Berlin ist mehr ein Weltteil, als eine Stadt* та ін. Загальна кількість компаративних фразеологізмів – 145, з них 38 – позитивно конотовані, та 107 – з негативною конотацією. Можемо зауважити, що кількість ФО з негативним конотативним забарвленням традиційно переважає над позитивно конотованими фразеологізмами. Серед усіх ФО, гіпотетично найбільш вживані були: *Dumm wie Bohnenstroh, Wie in Abrahams Schoß sitzen, frech wie Oskar, häßlich wie die Nacht*, оскільки вони кодифікувалися від 5 до 3 лексикографічних джерелах, актуальність їх ми перевірили на базі текстового матеріалу. *Dumm wie Bohnenstroh – 50 Korpora (60 Treffer)* – цю компаративну ФО з негативною конотацією, можемо зарахувати до групи фразеологізмів із частково застарілою фермерською символікою, оскільки етимологія ідіоми вказує нам на те, що колись бідні люди використовували соломку кормових бобів для сну, оскільки це було безкоштовно, а з часом поняття через метафоризацію поширилося і на розумові здібності людини. Текстовий приклад: *SBL18/JAN.00027 Sonntagsblick, 07.01.2018; Es brennt im Hause Trump. Und was sagt Trumps ehemaliger Chefstratege Steve Bannon, den der Präsident im Sommer nach einer Reihe von Indiskretionen gefeuert hatte? Der «leninistische Rechtspopulist» beschreibt den 45. Präsidenten der USA als inkompetent, ungebildet und desinteressiert. Tochter Ivanka sei «dumm wie Bohnenstroh», ihr Gatte Kushner ein skrupelloser Geschäftemacher und Karrierist* [8].

Wie in Abrahams Schoß sitzen – позитивно конотована ФО з компонентом *sitzen* була зафіксована у 17 публіцистичних текстах, проте *Wie in Abrahams Schoß* показало 98 *Korpora* und 146 *Treffer*. Тут ми можемо спостерігати редукцію компонентного складу, завдяки чому така лаконізація мовлення продуктивно вплинула на актуальність текстового вживання. Приклад: **RHZ04/JAN.02166 Rhein-Zeitung, 05.01.2004; Passend gemacht: Kreativ mit dem Führer schein umgegangen ist Walter Simons aus Koblenz: "Meine Brieftasche war so klein, dass er nicht hineinpasste. Da habe ich ihn passend zugeschnitten." Anfangs gab es Probleme bei Verkehrskontrollen, inzwischen fällt das aus dem Rahmen fallende Format nicht mehr auf. 1963 hat Simons den Führerschein gemacht - und dabei dem Fahrlehrer wohl das Gefühl gegeben, so sicher zu sein wie in Abrahams Schoß: "Er ist während der Fahrten manchmal kurz weggenickt." Nach sieben oder acht Fahrstunden absolvierte Simons die Prüfung. Das Geld hatte er in der Sparkassenlehre zusammengespart** [7].

Оказіональна або узуальна текстова вживаність зафіксована в аналізі ФО *frech wie Oskar* – 95 *Korpora* 170 *Treffer*. Ми також виявили процес витіснення з мовного вжитку цією ФО інших: *Frech wie Dreck* – 4 *Korpora* 4 *Treffer*; *Frech wie Gassendreck* – 0; *Frech wie Rotz* – 8 *Korpora* 8 *Treffer*; *Frech wie Schifferscheiße* – 0. Текстовий приклад: **NUN19/MAI.00696 Nürnberger Nachrichten, 11.05.2019, S. 15; Nichts gefallen lassen: Ein Haar in der Suppe, das Zimmer schmutzdelig und der Portier frech wie Oskar: Damit muss sich in Europas Urlaubsländern niemand abfinden. Wer sich auskennt, verschafft sich in Hotels und Geschäften, auf dem Campingplatz und im Restaurant schnell Respekt** [6].

Мінімальну або нульову текстову вживаність виявлено у ФО зі складовою *aussehen wie*, наприклад *aussehen wie das Leiden Christi* – 7 *Korpora* 7 *Treffer*; *Aussehen wie eine Furie* – 2 *Korpora* 2 *Treffer*; *aussehen wie Essig* – 0 *ma in*. Узуально вживається ідіома із загальновідомим історичним символом – *j-n etw hassen wie die Pest* – 240 *Korpora* 350 *Treffer*, проте інша ФО із структурою речення показала нульову актуальність *hier stinkt es wie die Pest*. Довгі за структурою (*aussehen wie die Gans, wenn ´s wetterleuchtet (donnert)* – 0),

маловідомі із архаїзованими компонентами (*aussehen wie ein krankes Hühnchen* – *архаїзований фермерський мотив*), або з обмеженим компонентним складом, без уточнюючої лексеми яка б підвищила рівень метафоризації (*häßlich wie die Nacht – 1*) показали низьку та нульову актуальність у публіцистичних корпусах. Оказіональна або узуальна вживаність прослідковується під час використання загальновідомих ФО, цитат, афоризмів (*Du bist wie eine Blume – 41 Korpora (62 Treffer) – цитата Г.Гайне; wie ein Fürst leben – 33 Korpora 35 Treffer – інтернаціоналізм; j-d sitzt (lebt , fühlt sich) wie die Made im Speck – 127 Korpora 177 Treffer – прислів'я*); розширення компонентного складу (*Ein Brett vor dem Kopf haben - 97 Korpora 110 Treffer; Wie ein Elefant im Porzellanladen – 190 Korpora 280 Treffer*).

Висновки. Отже, результати нашого словникового аналізу не у повній мірі підтвердили актуалізацію текстового вживання. Ми можемо припустити, що причин є декілька: обмежений компонентний склад цих ФО, коли ми не находимо чіткої конкретизації; архаїзація компонентного складу; синтаксична структура речення, яка обтяжує мовленнєвий виклад. Проте значна частина компаративних фразеологізмів залишаються в актуальному вжитку, оскільки вони апелюють до механізмів декодування, підтекстів, алюзій, в тому числі, національно-культурного та історичного характеру, а це надає публіцистичним текстам додаткового емоційного забарвлення, та підживлює інтерес читачів. Щодо аналізу семантичних полів «негативне» та «позитивне», то результати лексикографічних та текстових аналізів підтверджують перевагу негативно конотованих фразеологізмів. Гіпотетично ми пояснюємо це слідом за іншими науковцями природою емоційної пам'яті людини, яка є найтривалішою, особливо пам'ять щодо негативних емоцій, що служить сигналом небезпеки для людини. [4, с. 43]. Мислення і мова взаємопов'язані, а тому істинність людського мислення проявляється у мовних вчинках, сліди емоцій, пережитих у минулих актах спілкування, утворюють системи афективних смислів і в такій якості утворюють конотативне значення слів [1].

Список використаних джерел:

1. Кузнецов М.А. Емоційна пам'ять людини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Психологія"*. 2010. Вип. 44. С. 93-98.
2. Мізін К. І. Компаративна фразеологія: монографія / К. І. Мізін. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2007. 168 с.
3. Романченко А. П. Про суть компаративних фразеологізмів та їх семантико-структурні особливості. *Мовознавство*. 2004. № 14. С. 40 – 49. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1970/1/%D0%9C%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%2014%202004.40-49.pdf> (дата звернення: 5.03. 2017)
4. Шаховський В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Москва: Либроком, 2009. 204с.
5. Das Deutsche Referenzkorpus (COSMAS II) [Електронний ресурс] URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 2018-2021)
6. Nürnberger Nachrichten. Nichts gefallen lassen. 11.05.2019. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 5.06. 2019)
7. Rhein-Zeitung. Passend gemacht. 05.01.2004. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 5.06. 2019)
8. Sonntagsblick. Es brennt im Hause Trump. 07.01.2018. // COSMAS II. URL: <http://www.ids-mannheim.de/cosmas2/> (дата звернення: 20.06. 2019)